

לימודי דעת – תוכנית לימוד השולחן ערוך

הלכות נדה

סימן קפ"ג – שיעור 2

© רשות השימוש בשיעורים היא אישית בלבד לצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון
אין להשתמש בשיעור זה לשום מטרה אחרת ללא רשות מפורשת מהמו"ל
- לימודי דעת תכנית הסמיכה שע"י פרחי שושנים 03-6166340 -

תוכן השיעור:

1. השו"ע והרמ"א
2. כיצד אשה נעשית נדה מדאוריתא
3. אונס ורצון
4. הרגשה
5. סוגי הרגשה (נזדעזעו אבריה, פתיחת המקור, זיבת דבר לח)
6. בדיקה
7. אופני טומאה נוספים (ע"י בדיקה, המחזור הרגיל)

נכתב ע"י הרב ע. בלוך שליט"א

נערך ע"י הרב א. אלחרר שליט"א

סימן קפ"ג סעיף א': אשה שרואה טפת דם צריכה לישב ז' נקיים.

א. אשה שיצא דם ממקורה¹, בין באונס בין ברצון טמאה, והוא שתרגיש² ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא טמאה אע"פ שלא יצא. ואפי' לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים³

הרמ"א: "כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קצ"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין חיסור נדה (ריב"ס סימן תכ"ב, מביאו בית יוסף) כי כל הבא על הנדה חייב כרת⁴."

סעיף א'

כיצד אשה נעשית נדה מדאוריתא?

אשה שיצא דם ממקורה.

נאמר בתורה (ויקרא כ', י"ח) "והיא גילתה את מקור דמיה" - המקור מתייחס אל הרחם, ולכן חכמינו למדו (תורת כהנים מצורע ו', ד') שרק דם היוצא מהרחם עושה את האשה לנדה. (ראה ש"ך א')

בין באונס בין ברצון טמאה .

בניגוד לאיש, שנעשה זב רק אם פליטת הזרע היתה בדרך מקרה, ואינו נטמא אם זה קרה על ידי גורם טבעי כגון: שאכל יותר מדי - אשה תמיד נטמאת כאשר יוצא דם ממקורה, ולא משנה מה היה הגורם לדימום.

ברצון - מתייחס אל המחזור, ו**באונס** - מתייחס למקרה בו יצא הדם על ידי גורם שאינו רגיל, כגון שקפצה...

והוא שתרגיש ביציאתו .

בענין של נדה נאמר בתורה (ויקרא ט"ו, י"ט): "דם יהיה זובה בבשרה" - הגמרא מסבירה שמהמילה "בבשרה" אנו למדים שאין אשה נעשית טמאה אלא אם היתה לה הרגשה. המילה בבשרה - משמעותה שהאשה הרגישה בבשרה את הזיבה.

¹ רחם

² תחושה השייכת ישירות לדימום

³ שבעה ימים של נקיות, ונבאר יותר בסימן קצ"ו

⁴ עונש לאדם שיכרת מעם ישראל

הלכות נדה סימן קפ"ג סעיף א' / שיעור 2

במקרה בו אשה תמצא דם ללא הרגשה כל שהיא, היא לא תחשב לטמאה מדאורייתא. אולם, מדרבנן היא תחשב לטמאה אם תמצא דם גם ללא הרגשה, על ידי כתם, כפי שנלמד בהמשך בסימן ק"צ - בסימן זה נלמד על הפרשות שמטמאות את האשה מדאורייתא, בהמשך השיעור נבאר בעז"ה מה בדיוק נחשב להרגשה .

ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא טמאה אע"פ שלא יצא.

מהמילה "בבשרה" נלמד עוד, כי האשה נטמאת מיד כשהדם יוצא מהמקור (=רחם) ונכנס אל הפרוזדור (=נרתיק), ולכן אין צורך למצוא את הדם בכדי שהאשה תטמא, מהרגע שהדם בבשרה - בפרוזדור - היא נעשית טמאה .

ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים

אין כמות מינימלית של דם העושה את האשה לנדה, גם גודל שהוא פחות מגודל גרגר החרדל - יטמא את האשה מדאורייתא אם היתה הרגשה. (ראה ש"ך ג')

תקנת הריב"ש

כתב הריב"ש (הביאו הבית יוסף סוף סימן קפ"ג) שנשאל אם איסור נדה נוהג גם בפנויה, והשיב שדבר פשוט הוא שנוהג בה, והאריך בדבר וכתב שהטעם שלא תיקנו טבילה לפנויה כדי שלא יבואו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור.

יכל אדם לחשוב שהלכות נדה הן רק לגבי אשה נשואה. לכן מדגיש הרמ"א שאין זה כך, ההלכות הן זהות בין אם מדובר בנשואה ובין אם מדובר בפנויה. החומרות היחידות שמצינו בנשואה (שאינן קיימות בפנויה) הן ההלכות שכתבו חכמינו כגון: העברת חפץ לידי האשה בהיותה נדה וכו' - הן אינן קיימות בפנויה, ונבארן בסימן קצ"ה .

מהי הרגשה ?

הפתחי תשובה (סע' א') כתב שיש שלושה סוגים של מקרים שיכולים להחשב הרגשה, ומטמאים את האשה מדאורייתא. אם יחד עם ההרגשה מצאו גם דם. [אם היתה הרגשה אך לא נמצא דם, יהיה צורך להחליט אם יש לחשוש שאכן היתה כמות קטנה של דם שלא התגלה. נבאר זאת בסימן ק"צ, א']

הלכות נדה סימן קפ"ג סעיף א' / שיעור 2

שלושת הסוגים של הרגשה:

1. נזדעזעו איבריה .

2. הרגשה של פתיחת המקור .

3. זיבת דבר לח .

1. נזדעזעו איבריה .

הרמב"ם (בהלכות איסורי ביאה) מתאר את ההרגשה כהזדעזעות האיברים. כעין צמרמורת. ללא כל ספק הרגשה כזו מטמאה את האשה מדאורייתא. (הרגשה מעין זו נדירה בימינו)

יש להבדיל בין הרגשה זו הקשורה ישירות לדימום (האשה מרגישה משהו שהוא חלק מעצם הדימום) לבין **סימנים נוספים** שלעיתים מופיעים עם המחזור.

לעיתים קרובות האשה מרגישה התכווצויות בטן, כאבי ראש מסוימים, סימנים נוספים לפני המחזור החודשי או במהלכו.

הסימנים הנוספים הללו נקראים "וסת הגוף" ואולי יכולים לסייע לידיעה מתי תקבל האשה את המחזור הבא שלה (ראה סימן קפ"ט, "ט-כ"ו), אך אינם נחשבים להרגשה כיוון שאין הם מהווים הרגשה ישירה של הדימום.

2. פתיחת המקור .

בשולחן ערוך (סימן ק"צ,א') מתוארת ההרגשה של פתיחת המקור (צוואר הרחם). והיא כעין צביטה או הרגשה שמורגשת לפעמים בשעה שמתחילים להטיל מי רגליים, כמין עקיצה .

גם הרגשה זו מטמאה את האשה מדאורייתא אך נדירה בימינו .

3. זיבת דבר לח .

יש הסוברים שגם הרגשה של זיבת דבר לח בנרתיק נחשבת להרגשה מדאורייתא (נודע ביהודה יו"ד נ"ה ד"ה "ומעתה") אולם אחרים (חתם סופר, תשובה קמ"ה) מתנגדים לדעה זו. החולקים סוברים, שמאחר שהטומאה מגיעה רק כאשר הדם יוצא מהמקור, הרגשה מאוחרת יותר של זרימת הדם, אין ביכולתה לטמא את האשה, ולכן הרגשה כזו אינה מטמאתה.

החוות דעת סובר שזרימת דבר לח נחשבת להרגשה אך ורק אם האשה הרגישה זאת במקור (ברחם) אולם אינה נחשבת אם היא הרגישה זאת רק בנרתיק .

לעומת זאת, הנודע ביהודה טוען כי הצורך בהרגשה נלמד מהמילה "בבשרה" המתיחסת לנרתיק ולא לרחם. בכל מקרה, הכוונה להרגשה של **זיבת דבר לח** ולא רק להרגשה של לחות ורטיבות.

הלכות נדה סימן קפ"ג סעיף א' / שיעור 2

ולכן, אם אשה הרגישה רטיבות בנרתיק ומצאה שם דם היא איננה טמאה מדאורייתא.

בספר "אגרות משה" פוסק ר' משה פיינשטיין כדעת ה"נודע ביהודה", שהרגשה של זיבת דבר לח נחשבת להרגשה, אך בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן פ"ח) פסק כהחתם סופר, וכן פסקו רוב האחרונים.

מנהג הספרדים כדעת החתם סופר, שזיבת דבר לח איננה הרגשה מדאורייתא (שכן בדברי השולחן ערוך לא הוזכר דבר זה כלל)

בדיקה

כאשר אשה חשה הרגשה - עליה לבצע בדיקה .

1. אם היא מוצאת דם על פיסת הבד, העד בו משתמשים לביצוע הבדיקה, היא בודאי נטמאת מדאורייתא .

2. אם היא מוצאת דבר אחר **ולא דם** על העד, נוכל לומר שהדבר האחר שנמצא על העד גרם להרגשה, והאשה נשארת טהורה .

3. את המקרה בו האשה לא מצאה כלום על העד נבאר בסימן ק"צ, א' .

לעיתים קרובות האשה תחשוב שהיא הרגישה רטיבות בנרתיקה. כמו שביארנו, הרגשה של רטיבות לא נחשבת להרגשה, ועל כן אין צורך לבצע בדיקה.

אולם לפעמים האשה מסתפקת אם הרגישה רק רטיבות או שמא חשה הרגשה אמיתית של דימום. דבר זה קורה פעמים כשהאשה לחוצה או מצפה למחזור. הדרך הפשוטה ביותר לפתרון הספק היא שהאשה תבצע בדיקה. ואם תמצא דם היא אכן תיטמא.

אם היא תמצא דבר אחר לח על העד - היא תשאר טהורה.

אם אירע לאשה ששלוש פעמים ברציפות הרגישה זיבת דבר לח ובכל פעם בדקה ונותרה טהורה, נוכל לומר שהרגשה כזו איננה בעיתית לגביה, ובפעם הבאה תוכל להתעלם ממנה לגמרי. לאשה כזו **דבר זה לא ייחשב להרגשה** .

אופני טומאה נוספים

1. על ידי בדיקה

האחרונים דנים במקרה שבו אשה עושה בדיקה ומוצאת דם, אך היא לא הרגישה הרגשה.

האם נטען שכיוון שלא הרגישה הרגשה היא איננה טמאה מדאורייתא, או שמא נטען שהדם שמצאה הגיע עם הרגשה אך היא לא הבחינה בה בגלל הרגשת החיכוך של העד בנרתיק בעת ביצוע הבדיקה. אנו חוששים לכך שאכן **היתה הרגשה** אך היא לא הבחינה בה כי התבלבלה בינה לבין ההרגשה של הבדיקה עצמה.

הרבה מהאחרונים [ה"כרתי ופלת" (תפארת יונתן קפ"ג, א'), ה"סדרי טהרה" (קפ"ג ב'), וה"חוות דעת" (ק"צ א')] מחשיבים את האפשרות הזו של ההרגשה הנסתרת ופוסקים, כי אשה כזו תהיה טמאה מדאורייתא בהתאם לדין של ספק דאורייתא לחומרא⁵.

הסיבה שבגללה אנו חוששים לכך שהיתה הרגשה למרות שהאשה לא חשה אותה מתבססת על עיקרון המובא ברמב"ם: (הלכות איסורי ביאה ט', א') **שחזקת דמים בהרגשה** כלומר, בדרך כלל כשיש דימום מהמקור הוא מלווה בהרגשה.

ודאי שכאשר אשה מוצאת דם על בגדיה או על בשרה והיא לא זוכרת שהיתה לה הרגשה, אין לנו ברירה כי אם להסיק שהדם הגיע ללא הרגשה כיון שאין לנו כל דרך אחרת להסביר את הופעת הדם. אנו מוכרחים לומר שהיה כאן מקרה יוצא מן הכלל.

אולם במקרה המדובר שבו נמצא הדם על ידי בדיקה אנו יכולים לתת תוקף לעקרון של "חזקת דמים בהרגשה" בכך שנאמר שהדם הגיע עם הרגשה, ונסביר את אי הרגשתה של האשה בהרגשה השניה של הבדיקה.

את אותה מסקנה נסיק במקרה בו התגלה דם בשעת תשמיש או לאחר הטלת מי רגלים.

על המקרה האחרון נדון בסימן קצ"א.

2. המחזור הרגיל.

בהתאם למה שנתבאר לעיל בענין "חזקת דמים בהרגשה", סוברים חלק מהאחרונים (ערוך השולחן סימן קפ"ג) שבכל פעם שאשה מקבלת את המחזור הרגיל, אפילו אם היא לא חשה כל הרגשה, יש לומר שהיתה לה הרגשה אלא שהיא לא היתה מודעת לה.

---

5 במקרה של ספק, באופן כללי, כשמדובר בספק מדרבנן ניתן להקל אולם בספק מדאורייתא יש להחמיר. במקרה זה עלינו לאמץ את הרעיון שהיתה לאשה הרגשה כיון שבמקרה כזה היא תהיה טמאה מדאורייתא.